

ZWERFKATTEN IN LIMBURG

1 WAAROM EEN ZWERFKATTENBELEID VOEREN?

In België zijn er geen wilde katten meer, die zijn inmiddels uitgestorven. Naast de gewone huiskat zijn er wel verwilderde katten, zwervkatten genaamd. Dit zijn oorspronkelijk vaak (jongen van) huiskatten.

Problemen voor mens en dier

Populaties verwilderde katten breiden zich in een geschikte leefomgeving snel uit. Binnen een jaar kunnen zes zwervkatten uitgroeien tot een groep van dertig. Een poes kan twee tot drie keer per jaar een nest met meerdere jongen krijgen. Deze sterke groei is de oorzaak van een aantal problemen.

Dierenwelzijnsproblemen: ziekte, honger, verwondingen, vergiftiging, etc.

Overlast: lawaai, stank, uitwerpselen, schade, etc.

Zwervkatten leven in een grijze zone. Ze zijn tot op zekere hoogte afhankelijk van mensen, omdat de situatie waarin de meeste zwervkatten leven verre van 'natuurlijk' is. Anderzijds kunnen de meeste zwervkatten – vanwege hun schuwe en angstige karakter – niet meer in een huiselijke omgeving leven.

Omwonenden, gemeenten en andere betrokkenen kloppen regelmatig bij asiel of overheidsinstanties aan voor een oplossing. De opvang van deze specifieke groep dieren vergt echter een ander soort aanpak dan de opvang en plaatsing van een gevonden tamme kat die via een asiel wel nog plaatsbaar is. Een niet herplaatsbare zwervkat (die met een vangkooi gevangen moet worden) kan dus niet terecht in het asiel.

Redenen om het zwervkattenprobleem aan te pakken

- leefbaarheid voor de burgers;
- handhaving van de openbare orde: verminderen van overlast;
- wettelijke verantwoordelijkheid voor zwervdieren;
- bijdrage aan dierenwelzijn;
- succes in andere steden / gemeenten;
- positieve profilering gemeente.

1 TNR (TRAP-NEUTER-RELEASE): HET ZWERFKATTENPROBLEEM AANPAKKEN

Het doel van de provincie is een aanpak te promoten om de zwervkattenpopulatie op een diervriendelijke en effectieve manier beheersbaar te maken. De voorkeursmethode hiervoor is: vangen, steriel maken en terugplaatsen (internationaal bekend als TNR). Wetenschappers hebben aangetoond dat dit de meest effectieve en diervriendelijke methode is om zowel overlast als dierenleed te bestrijden. Sinds 1980 werken organisaties in binnen- en buitenland volgens deze methode. Deze methode vergt weliswaar een investering in tijd en geld, en dient tevens samen te gaan met het sensibiliseren van katteneigenaars zodat deze de zwervkattenpopulatie niet doen toenemen door aan te vullen met ongewenste nestjes.

De voordelen van deze aanpak

Geen vacuümeffect

Als er zwervkatten in een bepaald gebied voorkomen, is dit kennelijk een aantrekkelijke leefomgeving. Er zijn voldoende voedselbronnen en schuilmogelijkheden aanwezig. Als zwervkatten worden weggevangen en niet terugkeren naar de oude leefomgeving, zal de leeggekomen plek snel worden ingenomen door verwilderde katten van elders. Als een vacuüm trekt de aantrekkelijke leefomgeving zwervkatten aan. Territorium is schaars en het blijkt in de praktijk onmogelijk een gebied waar katten hebben geleefd onaantrekkelijk te maken. Als de katten worden teruggezet, treedt het vacuümeffect niet op.

Minder overlast

Doordat de katten steriel worden gemaakt, neemt de overlast beduidend af. De hormoonhuishouding van katten verandert door castratie. Er worden geen kittens meer geboren, katers sproeien minder, het paargedrag verdwijnt en territoriaal gedrag als krabben en markeren wordt minder. De katten hebben minder voedsel nodig en zullen vriendelijker gedrag vertonen naar huiskatten.

De groep blijft stabiel

Er worden geen tientallen kittens per jaar meer geboren, het aantal katten blijft stabiel. Voorts zal een steriele groep katten nieuwkomers niet snel accepteren, omdat de hiërarchie in de groep bepaald is. Er komen echter geen nieuwe niet-steriele zwervkatten bij. Deze worden geweerd door de aanwezige katten. Ervaring leert dat er wel huiskatten bij populaties verwilderde katten worden gedumpt door katteneigenaren.

Daarom is het erg belangrijk om deze inwoners te sensibiliseren en te wijzen op hun verantwoordelijkheid.

Sterfhuisconstructie

De populatie verwilderde katten zal door natuurlijk verloop steeds kleiner worden en uiteindelijk uitsterven.

Diervriendelijk

Zwervkatten kunnen volgens deze methode in hun eigen leefgebied blijven. Ze worden niet geëuthanaseerd en hoeven niet noodgedwongen in gevangenschap te leven. Kattinnen hoeven hun jongen niet langer in ongunstige omstandigheden groot te brengen en katers voelen minder de behoefte een groot territorium te verdedigen. Doordat de levensstijl van steriele katten 'rustiger' is (minder vechten, geen paargedrag meer) wordt de conditie van de katten beter.

Wanneer werkt deze aanpak niet?

De verwilderde kat is ongeneeslijk ziek

Gedacht kan worden aan virusinfecties als FIV en FELV. In het belang van het dier kan in overleg met de dierenarts worden besloten over te gaan tot euthanasie.

De omgeving waarin de populatie zich bevindt is niet veilig.

Dit kan samenhangen met de dieronvriendelijke mentaliteit van omwonenden of andere bedreigende factoren (gevaarlijke industrie, sloop van een wijk). Het is daarbij van belang een onderscheid te maken tussen dreigementen van personen of een reëel gevaar voor de aanwezige katten. Indien er sprake is van een noodsituatie, kan er gezocht worden naar alternatieven zoals het herplaatsen van de verwilderde katten op andere buitenplekken. Het is belangrijk de melders duidelijk te maken dat deze werkwijze een uitzondering is op het beleid. Dit om navolging door anderen te voorkomen. Een nieuwe locatie vinden is daarbij lang geen makkelijke opgave!

Het gedrag van de katten en kittens is sociaal

Indien het om plaatsbare katten gaat, kunnen zij terecht in de dierenasielen.

In de praktijk

De aanpak van een populatie kent altijd drie fasen: de voorbereiding, de daadwerkelijke vangactie en de nazorg. De voorbereiding bestaat voornamelijk uit het voorlichten van inwoners, zodat tot een goede samenwerking kan worden gekomen. De vangactie leidt uiteindelijk tot terugplaatsing van de gevangen dieren, nadat zij hersteld zijn van de castratie. Tot slot is nazorg belangrijk om ook op termijn resultaat te boeken.

Vorbereiding

De gemeente wordt geconfronteerd met een melding. Het informeren en begrip kweken voor de sterilisatieaanpak bij de melder en andere betrokkenen zijn belangrijke succesfactoren voor het welslagen van de vangactie. Het vergt tijd en energie in de voorbereidende fase, maar loont uiteindelijk wel. Ook via het infoblad dienen de inwoners geïnformeerd te worden van deze aanpak. Ervaring leert dat de meeste betrokkenen uiteindelijk wel overtuigd raken van de aanpak, maar dat dit wel de nodige moeite kost. Het fenomeen zwervkatten is namelijk omgeven met onkunde en onbegrip.

Communicatie met melder

De milieudienst informeert de melder over de aanpak en laat weten dat het steeds gaat om niet herplaatsbare zwervkatten of katten die geen thuis hebben. Indien het asiel merkt dat het om een tamme plaatsbare kat gaat, wordt deze na overleg met de melder en afhankelijk van de situatie herplaatst via het asiel. Op jaarbasis gaat dit om circa 15% van de meldingen. Het heeft geen zin eigen katten op kosten van de gemeente te laten steriliseren. Dit misbruik werkt een oplossing op lange termijn tegen. Het is belangrijk dat katteneigenaars hun verantwoordelijkheid nemen over het houden van een kat en de noodzaak beseffen van sterilisatie/castratie.

**Door problemen (overlast én dierenleed)
samen aan te pakken en verantwoordelijkheden te
spreiden, ontstaat er een gezamenlijke oplossing.**

Omwonenden zijn niet altijd even gelukkig met een kattenpopulatie in hun buurt.

Enkele veel gestelde vragen en mogelijke antwoorden.

'De katten zijn niet van mij en ik wil ze ook niet terug....'

Verwilderde katten zijn van niemand en alleen samen kunnen we de problemen aanpakken. Ze kunnen door hun karakter niet meer in huis bij mensen worden geplaatst en andere mogelijkheden zijn er ook niet voor ze. Terugplaatsen is de enige effectieve en diervriendelijke methode die wij u kunnen bieden. Ze wegvangen om te euthanaseren biedt geen oplossing. Binnen de kortste keren zullen nieuwe katten op de leeggekomen plekken komen. De problemen zouden zich herhalen. Bovendien zal de populatie alleen maar groter worden als er niets gebeurt.

'Kun je die katten dan niet in een bos of op een boerderij loslaten?'

Katten zijn sterk locatiegebonden du kun je ze niet zomaar loslaten in een ander gebied. Dit zou betekenen dat ze gaan zoeken, verdwalen en langzaam verhongeren. Katten die gewend zijn aan de 'vrije natuur' kunnen tot op zekere hoogte voor zichzelf zorgen. Katten die bijgevoerd worden of van afval leven, lukt het niet hun kostje zelf bij elkaar te sprokkelen.

'Een volledige buurt' wilt de katten weg

Een populatie zwerfkatten blijft niet in een buurt rondhangen waar niemand is die hen voeding verschaft en zich over hen ontfermt. M.a.w. in een buurt waar zwerfkatten zitten, is gegarandeerd ook een verzorger aanwezig. Probeer deze persoon te vinden en er afspraken mee te maken m.b.t. een vaste voedingsplaats die ook proper gehouden wordt.

'De katten eten vogeltjes uit mijn tuin...'

Katten zijn inderdaad roofdieren en jagen instinctief en uit behoefte aan voedsel op kleine prooidieren. Niet alleen verwilderde katten, maar ook katten met een eigenaar jagen. Hier is dus weinig aan te doen, aangezien katten in België los mogen lopen. Bijvoeren helpt wel, maar kan het jachtinstinct niet uitsluiten. Onderzoek heeft aangetoond dat katten die van prooidieren moeten leven, wel honderd keer zoveel vangen als katten die gevoerd worden of van afval leven. Echter het aantal vogels dat ze te pakken krijgen is veel kleiner dan het aantal knaagdieren. Alleen valt de vangst van een vogel (overdag) veel meer op.

'De katten plassen en doen hun behoefte in mijn tuin...'

Erg vervelend, maar er is iets aan te doen. Er zijn diverse katvriendelijke middelen in omloop, die katten weghouden uit perkjes en borders (bv bepaalde struiken verspreiden een geur die katten niet aangenaam vinden, cacaodoppen als bodembedekking,...). Bij de dierenspecialisten zijn luchtjes verkrijgbaar (als pasta of in een verstuiver) waar katten niet van houden.

'Als ik de katten niet voer gaan ze dan weg?'

Katten concentreren zich rond plekken waar voedsel voorhanden is. Op het moment dat er niet gevoerd wordt, betekent dit niet per sé dat ze ook volledig verdwijnen. Zwerfkatten zijn echte overlevers en dus nooit afhankelijk van één voerplek. Bovendien voeren er meestal meerdere mensen in een buurt. Het is zelfs aan te raden beperkt bij te voeren. Dat wil zeggen: gericht voedsel te geven aan de aanwezige katten, dit kan in samenspraak met de buurtbewoners afgesproken worden. Dit zal het welzijn van de katten ten goede komen en overlast (krabben aan vuilniszakken, zoeken naar voedsel) verminderen. Laat geen voedsel liggen, dit zal andere katten uit de omgeving aantrekken.

Herplaatsing is een uitzondering!

Gebruik het herplaatsen van verwilderde katten in een nieuwe leefomgeving alleen in geval van nood. Deze methode is niet in alle gevallen succesvol, het is immers niet eenvoudig om veilige nieuwe locaties te vinden voor een herplaatsing. Bovendien is het geen structurele oplossing voor het zwervkattenprobleem. Het beleid is immers vangen en terugplaatsen in de oude leefomgeving. Zolang inwoners een keuze wordt aangeboden tussen wegvangen en terugplaatsen kan het probleem niet voldoende efficiënt worden aangepakt.

Socialisatie van zwervkatten

Zwervkatten die al heel lang zwerven of die zelfs op straat geboren zijn, zijn moeilijk te socialiseren. Deze dieren zijn over het algemeen erg schuw en bang voor mensen. Het is in dergelijke gevallen niet in het belang van het dier om langdurig in gevangenschap te leven. Deze katten vangen en naar het asiel brengen om er van af te zijn, is dus geen oplossing van het probleem en ook niet in het belang van de kat.

Volgens wetenschappelijk onderzoek is **sterilisatie van zwervkatten zowel de meest efficiënte als de meest diervriendelijke manier om het probleem op te lossen**. Indien zwervkatten gesteriliseerd worden, dan komen er geen nieuwe bij en blijft de kattenpopulatie onder controle.

Zwervkatten vormen namelijk een probleem dat zichzelf niet oplost en dat integendeel steeds erger wordt. Hoe langer gewacht wordt om het zwervkattenprobleem op een diervriendelijke manier aan te pakken, hoe meer zwervkatten er zullen bijkomen en hoe meer het de stad of gemeente uiteindelijk zal kosten.

Redenen om het zwervkattenprobleem aan te pakken

- leefbaarheid voor de burgers;
- handhaving van de openbare orde: verminderen van overlast;
 - wettelijke verantwoordelijkheid voor zwervdieren;
 - bijdrage aan dierenwelzijn;
 - succes in andere steden / gemeenten;
 - positieve profilering gemeente.

Door kattenliefhebbers ervaren als de normaalste zaak die er is, een kat is een vrij dier en geniet van een wandeling in de tuin. Door burens die het niet op katten begrepen hebben vaak aanzien als een bron van ergernis. Onderstaande lijst werd samengesteld uit verschillende bronnen. Geen van onderstaande tips zal de gouden oplossing zijn die in alle situaties zal helpen, maar zijn zeker en vast het proberen waard.

Planten

Van wat ontlasting of plas zullen de planten niet doodgaan, aangenaam om er in te grijpen is minder. Ontlasting in de moestuin kan je wel best vermijden. Een dichte beplanting zal de tuin aantrekkelijker maken voor je eigen katten om erin te spelen, en tegelijkertijd minder aantrekkelijk om in de graven. Werk met bodembedekkers. Deze bij aanplant eerst beschermen tegen de katten. Vormen ze eenmaal een dicht dek, dan gaan katten daar niet meer graven. Het is heel simpel eigenlijk. Zorg dat je tuin zo min mogelijk op een kattenbak lijkt! Een zandbak voor de kinderen dek je uiteraard na het spelen best af.

Verjagen

Onderstaande een aantal planten die katten niet zo fijn vinden:

- Ruta graveolens (wijnruit)
- Geranium macrorrhizum (ooievaarsbek/tuingeranium)
- Dictamnus (vuurwerkplant)
- Aloysia triphylla (citroenverbena)
- (Tagetes) Afrikaantjes
- Boerenwormkruid
- Struiken met doorns en stekels (meidoorn vuurdoorn, klimroos)

Aantrekken

Wilt u uw katten een eigen stukje tuin geven? Voorzie een stukje grond speciaal voor de katten geharkt en geschoffeld dat vrij snel als kattenbak zal gebruikt worden. Planten die de meeste katten graag mogen:

- Nepeta cataria (wild kattenkruid)
- Teucrium marum (gamander)
- (sier)haver of een ander laag zacht gras
- Dianthus deltoides (steenanjer) of Sagina (vetmuur)

Een kat die in eigen tuin verblijft zal geen overlast bij buurtbewoners veroorzaken. De eigen kat houdt andere katten ook nog eens weg: Maak een vijver of kleine waterpartij, katten vinden dat prachtig. Geef de katten voor een hoog uitzicht punt in de tuin. Gesteriliseerde en gecastreerde katten hebben een kleiner territorium nodig en gaan meestal niet te ver van huis.

Grond

Katten hebben de voorkeur voor droge losse grond, vandaar ook dat uw net gespitte en beplante grond zo geliefd is. Je kunt er best voor kiezen een hoek in de tuin speciaal voor je katten in te richten, lekker losse grond, afdakje erbij, zodat de katten die plek verkiezen boven de rest van de tuin. Hertshoornolie (dit is een via apotheek te verkrijgen goedje dat vreselijk stinkt) kan je op takken aanbrengen en deze op doorgangroutes in de grond stekken. Katten en honden blijven uit de buurt.

Wat als katten toch de verkeerde plek kiezen als kattenbak?

- v Bespreek het probleem met de buren (als het hun katten zijn)
- v Sta open voor klachten van buren (als het jouw katten zijn).
- v Gebruik geen glas op muren of in de grond!
- v Gebruik geen chemische middelen als chloor of ammoniak!
- v Vangen, slaan schoppen van dieren: **niet doen!**

Zorg ervoor dat een kat niet doorheeft dat iets TEGEN hem of haar gemaakt is, het obstakel zal met alle plezier omzeild worden.

Zorg ervoor dat een kat niet doorheeft dat iets VOOR hem of haar gemaakt is, te makkelijk is niet leuk.

Er is geen enkele organisatie die katten vangt
om ze ergens anders te gaan zetten,
of ze te laten inslapen,
simpelweg omdat dit het probleem alleen maar in stand zou houden.
**Als inwoners recht in eigen handen nemen en
deze dieren zouden willen vangen om te doden,
zijn ze strafbaar. Een kat is een vrij dier.**
Als het gaat om een huiskat, is er trouwens sprake van **diefstal**.

Intussen voeren reeds 38 Limburgse gemeenten een diervriendelijk zwervkattenbeleid. Dat wilt zeggen dat zwervkatten gevangen worden, gesteriliseerd/gecastreerd en in hun vertrouwde omgeving terug vrijgelaten. Door de grote omvang van het werkingsgebied, werd gezocht naar een plan waarbij alle gemeenten op korte termijn geholpen kunnen worden.

De provincie werd in **3 regio's** verdeeld, elk met een eigen revalidatielocatie en eigen kattenvanger.

Welke zijn de voordelen van de nieuwe aanpak?

het verdelen in 3 regio's leidt tot *kortere én minder transporten*: minder kosten maar ook *minder stress* voor de zwervkatten
de zwervkatten zullen voornamelijk op de revalidatielocatie zélf door een dierenarts geopereerd worden: geen transport nodig tussen operatie en revalidatiehok
tamme katten die geen thuis hebben kunnen via de asielen herplaatst worden. Op deze manier wordt misbruik tegengegaan en wordt het aangroeien van de zwervkattenpopulatie beperkt.

Er werd gezocht naar partners die deze aanpak wilden ondersteunen en hiervoor een kattenvanger per regio in dienst willen nemen waarvoor zij financiële ondersteuning zullen krijgen van het provinciebestuur.

Deze partners werden gevonden in:

het dierenasiel van Sint-Truiden voor Zuid-Limburg
het dierenasiel van Genk voor Midden-Limburg
vzw Unco Jerry voor Noord-Limburg

De nieuwe aanpak heeft tevens het grote voordeel dat tamme katten herplaatst kunnen worden via het asiel. Op deze manier zijn zowel de gemeenten, de inwoners, de asielen en rondlopende tamme katten geholpen. .

Voor melders wijzigt er niets

Melders dienen nog steeds bij hun milieudienst melding te maken van een zwervkat. Een zwervkat die reeds gesteriliseerd werd, wordt gemerkt met een knipje of gaatje in het oor. Er wordt aangeraden niet te wachten tot er 2 katten lopen. Binnen de kortste keren hebben ze een hele familie in hun tuin.

Coördinatie

De nieuwe aanpak ging in maart 2009 van start.
Er werden uniforme contracten gesloten in de 3 regio's waarbij de nodige afspraken tussen gemeente en de partners vastgelegd worden.

De dienst PVO coördineert de zwervkattenaanpak en zit met de betrokken partners 2 keer per jaar samen om de aanpak, problemen en cijfers te bespreken.